

Oncologie

Veilig omgaan met cytostatica en uitscheidingsproducten in de thuissituatie; informatie voor de patiënt en betrokkenen

Deze folder geeft informatie over het veilig omgaan met cytostatica. Aan de orde komen het veilig toedienen van de cytostatica en het veilig omgaan met uitscheidingsproducten in de thuissituatie. De folder is bedoeld voor mensen die een behandeling met cytostatica ondergaan. De folder is ook van belang voor mensen die betrokken zijn bij de toediening van cytostatica of bij de verzorging van mensen die een behandeling met cytostatica ondergaan.

Wat zijn cytostatica?

Cytostatica zijn medicijnen die de celdeling remmen. Ze worden gegeven voor de behandeling van kanker. Sommige cytostatica worden, in een lage dosering, ook gebruikt als therapie bij niet-maligne (niet kwaadaardige) aandoeningen, bijvoorbeeld bij reumatische aandoeningen. Na het toedienen komen cytostatica in het bloed terecht. Via het bloed worden zij door het hele lichaam verspreid. Zodoende kunnen de cytostatica de kankercellen vrijwel overal bereiken. De behandeling van kanker met cytostatica heet chemotherapie.

Risico's van cytostatica

Cytostatica hebben niet alleen invloed op kankercellen, maar ook op gezonde cellen in het lichaam. Hierdoor leveren ze een gevaar op voor de gezondheid en worden ze daarom gerekend tot de risicovolle stoffen. Daarom moet iedereen die met cytostatica in contact komt zorgvuldig handelen, in belang van de eigen veiligheid en die van anderen.

Wat precies de gezondheidsrisico's zijn is niet bekend. De schadelijke gevolgen van het in contact komen met zeer lage doses cytostatica zijn namelijk zeer moeilijk vast te stellen. Wanneer u tijdens de risicoperiode de voorgeschreven beheersmaatregelen hanteert, hoeft u niet bang te zijn voor schadelijke gevolgen.

Het toedienen van cytostatica in de thuissituatie

Cytostatica kunnen op verschillende wijze worden toegediend, bijvoorbeeld met een tablet of capsule, met een drank via de mond, met een drank via een sonde, met een zalf of crème. De uitleg over de toedieningsvorm die voor u of uw betrokkene van toepassing is geven wij u als een aparte folder mee.

Risicoperiode

In de uitscheidingsproducten (urine, ontlasting, braaksel, drain-/wondvocht en transpiratie) van mensen die met cytostatica behandeld worden, zitten gedurende een aantal dagen na toediening resten cytostatica. De 'risicoperiode' is de termijn waarin geadviseerd wordt de beschermende maatregelen in acht te nemen. Denk hierbij vooral aan de basishygiëne. Hoeveel dagen deze zogenoemde risicoperiode duurt, is afhankelijk van de gebruikte middelen. Van de verpleegkundige of arts hoort u hoe lang de risicoperiode is.

Algemene beheersmaatregelen tijdens de risicoperiode

Het gebruik van handschoenen

Als u handschoenen gebruikt waar u (materiaal van) uitscheidingsproducten mee aanraakt, moet u zo weinig mogelijk andere dingen vastpakken. Denk bijvoorbeeld aan deurknoppen, telefoon, de wasmachine, maar ook de verpakking van de medicijnen zelf. Dit om te voorkomen dat die dingen besmet raken met cytostatica. Bij twijfel, neemt u de dingen die aangeraakt zijn af met een zeepoplossing.

Het gebruik van het toilet

Spoel na iedere toiletgang het toilet door. Bij gebruik van postoeel, ondersteek, urinaal, katheterzak of bekkentje, deze materialen direct na gebruik afdekken en met handschoenen aan wegbrengen naar het toilet. Giet de inhoud langs de rand van het toilet. Wendt daarbij het gezicht af, in verband met mogelijk spatten. Ook nu weer het toilet doorspoelen. Als u het vermoeden heeft dat er bij de toiletgang urine gespetterd is, reinig dan de bril en het deksel met een zeepoplossing.

Beheersmaatregelen met betrekking tot de uitscheidingsproducten

Urine en ontlasting

Jongens en mannen worden geadviseerd zittend te urineren om spetteren te voorkomen. Bij incontinentie moeten de matras en het kussen met een plastic hoes en celstofmatjes beschermd worden. Haal bij incontinentie het bed af met handschoenen en maak het matras huishoudelijk schoon. Bij het verschonen van incontinentiemateriaal (bijvoorbeeld een luier) worden handschoenen gedragen. Bij gebruik van postoeel, urinaal of ondersteek is het verstandig om er een celstofmatje onder te leggen. Bij een verblijfskatheter dagelijks de urinezak vernieuwen met handschoenen aan.

Deponeer alle wegwerpmaterialen in een afvalzak. Verwissel deze elke dag en sluit hem goed af.

Braaksel

Geadviseerd wordt om in de toiletpot te braken, zodat het braaksel meteen doorgetrokken kan worden. Als dat niet mogelijk is, gebruik dan zoveel mogelijk wegwerp opvangmateriaal. Zorg voor voldoende tissues en wegwerpbekkentjes in de directe omgeving. Voer het braaksel af via het toilet. Was direct na afloop de handen goed.

Deponeer alle wegwerpmaterialen in een afvalzak. Verwissel elke dag de afvalzak en sluit deze goed af.

Drain-/wondvocht en bloed

Gebruik bij de wondverzorging handschoenen en draag een overschort als er kans op spetteren/spatten is. Maak gebruik van celstofmatjes, daar waar gespat kan worden. Voer alle vocht af via het toilet en spoel direct door.

Deponeer alle wegwerpmaterialen in een afvalzak. Verwissel elke dag de afvalzak en sluit deze goed af.

Overige uitscheidingsproducten

De hoeveelheid cytostatica en afbraakproducten van cytostatica in de overige uitscheidingsproducten (zoals transpiratie, speeksel en tranen) zijn zo laag, dat bescherming door hygiënisch werken voldoende is. Er hoeven dus geen speciale maatregelen te worden genomen.

Besmet beddengoed en kleding

Onder besmet beddengoed en kleding verstaan we beddengoed en kleding die tijdens de risicoperiode bevuild is met urine, ontlasting, braaksel, drain- of wondvocht.

Haal het bed dan af met handschoenen aan en stop het beddengoed meteen in de wasmachine. Daarna trekt u de handschoenen uit.

Het besmette wasgoed met een koud spoelprogramma wassen, gevolgd door een volledig wasprogramma dat geschikt is voor het betreffende wasgoed. Als het besmette wasgoed niet direct gewassen wordt, bewaar het wasgoed dan in een gesloten zak, apart van ander wasgoed.

Lichamelijk contact

Gebruik handschoenen bij het helpen met de wasbeurt en draag een overschort als er kans op spetteren is.

Intiem contact tussen mensen (knuffelen, een zoen) heeft doorgaans geen schadelijke gevolgen. Het is niet bekend of en in welke mate cytostatica opgenomen worden in het sperma of het slijmvlies van de vagina. Daarom wordt geadviseerd om gedurende de risicoperiode bij het vrijen altijd een condoom te dragen. Dit om eventuele besmetting van de partner en/of zwangerschap te voorkomen.

Adviezen voor zwangere vrouwen en vrouwen die borstvoeding geven

Wanneer u tijdens de risicoperiode de in deze folder genoemde beschermende maatregelen hanteert, hoeft u niet bang te zijn voor schadelijke gevolgen voor u en uw kind.

Hebt u nog vragen?

Als u nog vragen hebt, kunt u deze stellen aan de behandelend arts en/of verpleegkundige. Kinderafdeling oncologie Emma Fauna, locatie AMC (kantooruren):
telefoonnummer 020 5663167

Volwassen afdeling oncologie, locatie VUmc (kantooruren):
telefoonnummer 020 4442131